

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı: 1991/44

Karar Sayısı: 1991/53

Karar Günü: 24.12.1991

R.G. Tarih-Sayı :10.07.1992-21280

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Tokat Asliye Ceza Mahkemesi.

İTİRAZIN KONUSU: 4.4.1929 kabul tarihli 1412 sayılı "Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu"nun, 21-5.1985 günlü 3206 sayılı Yasa ile değişik 326. maddesinin üçüncü fıkrasının, Anayasa'nın 38. ve 138. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptali istemidir.

I- OLAY:

Tokat Cumhuriyet Başsavcılığının 29.5.1989 günlü iddianamesi ile, sanık H.S.'ın, "Reşit Olmayan Mağdure N.Ö.'yü Cebir, Şiddet ve Tehditle Kaçırarak" suçundan dolayı Türk Ceza Kanunu'nun 430/1, 432, 40. maddeleri uyarınca cezalandırılması ve yargılamanın Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılması istemiyle kamu davası açılmış, Tokat Ağır Ceza Mahkemesi'nin verdiği 27.6.1989 tarih ve 1989/95-81 sayılı görevsizlik kararı üzerine davaya bakan Tokat Asliye Ceza Mahkemesi sanık HS.'ı 12.4.1990 gün ve 1989/312 esas 1990/245 sayılı kararı ile, Türk Ceza Kanunu' nün 430/2, 432 ve 647 sayılı Yasa'nın 4-6. maddeleri uyarınca, sonuç olarak dokuzyüzbin lira ağır para cezasına mahkum ederek, cezasının ertelenmesine karar vermiştir.

Bu karar, müdahil ve sanık tarafından temyiz edilmiş ve Yargıtay 5. Ceza Dairesi'nin 13.12.1990 gün ve 1990/4726-5765 sayılı ilâmı ile;

"Sanık hakkında Türk Ceza Kanunu'nun 430/2. maddesi aracılığıyla 432. madde gereğince ceza tayin edildiğine göre iki her maddede öngörülen hapis cezalarının asgari haddi aynı olduğu nazara alınarak Türk Ceza Kanunu'nun 59. maddesinin uygulanmasının zorunlu bulunduğu gözetilmemesi"nin Yasa'ya aykırılığı gerekçesiyle bozulmuştur.

Tokat Asliye Ceza Mahkemesi 26.2.1991 gün ve 1991/4-413 sayılı karar ile; "TC. Yasasının 59. maddesindeki indirimin sanığın kişiliğine" ve oluşa bağlı bulunduğu ve uygulanmasının hâkimin takdirine ait olduğu", biçimindeki açıklamalarla önceki hükümde direnmiştir.

Direnme karar da sanık müdafii ve C. Savcısı tarafından temyiz edilip Yargıtay Ceza Genel Kurulunun, 8.7.1991 gün ve 1991/5-202/2390 sayılı kararıyla, özel dairesinin bozma gerekçeleri benimsenerek bozulunca, itiraz yoluna başvuran mahkeme, uygulamak durumunda olduğu Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun, Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararına uyma zorunluluğunu koyan değişik 326. maddesinin üçüncü fıkrasının, Anayasa' nın 38. ve 138. maddelerine aykırı olduğu kanısına vararak iptaline karar verilmesi istemiyle kendiliğinden (re'sen) itiraz yoluna başvurmuştur.

III- METİNLER:

1- İptali İstenen Yasa Kuralı :

4.4.1929 kabul tarihli, 1412 sayılı "Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun, 21.5.1985 günlü, 3206 sayılı Yasa ile değişik 326. maddesinin tam metni aşağıya alınmıştır. İtiraz, maddenin 3. fıkrasına yöneltilmiş bulunmaktadır.

"Madde 326 (Değişik).- Yargıtay'dan verilen bozma kararı üzerine davaya yeniden bakacak mahkeme, ilgililere bozmaya karşı diyeceklerini sorar.

Sanık veya müdahil ve vekillerine davetiye tebliğ olunamaması veya davetiye tebliğ olunmasına rağmen duruşmaya gelmemeleri nedeniyle bozmaya karşı beyanları tespit edilmemiş olsa dahi duruşmaya devam edilerek dava gıyapta bitirilebilir. Ancak sanık hakkında verilecek ceza, bozmaya konu olan cezadan daha ağır ise herhalde dinlenilmesi gerekir.

Yargıtay'dan verilen bozma kararına mahkemelerin ısrar hakkı vardır. İsrar üzerine Yargıtay Ceza Genel Kurulunca verilen kararlara uymak mecburidir.

Hüküm yalnız sanık tarafından veya onun lehine Cumhuriyet savcısı veya 291 inci maddede gösterilen kimseler tarafından temyiz edilmişse yeniden verilen hüküm, evvelki hükümle tayin edilmiş olan cezadan daha ağır olamaz.

(Değiştiren Kanun No: 3006, 3206)"

2- Dayanılan Anayasa Kuralları:

İtirazda bulunan Mahkeme, itiraz konusu kuralın, Anayasa'nın 38. ve 138. maddelerine aykırı olduğunu ileri sürmektedir. Anılan maddeler aynen şöyledir:

1- "Madde 38.- Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

Suç ve ceza zamanaşımı ile ceza mahkûmiyetinin sonuçları konusunda da yukarıdaki fıkra uygulanır.

Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur. Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.

Hiçbir kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz.

Ceza sorumluluğu şahsidir. Genel müsadere cezası verilemez.

İdare, kişi hürriyetinin kısıtlanması sonucunu doğuran bir müeyyide uygulayamaz. Silahlı Kuvvetlerin iç düzeni bakımından bu hükme kanunla istisnalar getirilebilir.

Vatandaş, suç sebebiyle yabancı bir ülkeye geri verilemez."

2- "Madde 138.- Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler.

Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Görölmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz.

Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değıştirmek ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez."

IV- İLK İNCELEME:

Anayasa Mahkemesi İctüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca, Yekta Güngör ÖZDEN, Güven DİNÇER, Servet TÜZÜN, Mustafa ŞAHİN, İhsan PEKEL, Selçuk TÜZÜN, Ahmet N. SEZER, Erol CANSEL, Yavuz NAZAROĞLU, Haşini KILIÇ ve Yalçın ACARGÜN'ün katılmalarıyla 21.11.1991 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ:

İtirazın esasına ilişkin rapor, Tokat Asliye Ceza Mahkemesi'nin 31.10.1991 günlü gerekçeli başvuru kararı ve ekleri, iptali istenen yasa kuralı, ilgili Anayasa kuralları, bunlara ilişkin gerekçeler ve konu ile ilgili öteki metinler okunup incelendikten sonra gereğı görüşölüp düşünölldü:

A. Sınırlama Sorunu:

İtiraz yoluna başvuran mahkeme "Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu"nun 21.5.1985 günlü, 3206 sayılı Yasa ile değışik 326. maddesinin üçüncü fıkrasının iptalini içeren kararında sınırlama yapmamıştır.

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 28. maddesinde, itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesi'ne yapılan başvuruların mahkemenin bakmakla olduğı davada uygulanacak yasa kuralı ile sınırlı olması öngörölmüştür.

İtiraz yoluna başvuran mahkemenin bakmakta olduğı davada Ceza Yargılama Usulü Kanunu'nun 326. maddesinin üçüncü fıkrası bir yargılama usulü kuralı olarak uygulanmaktadır.

Dava konusu kural, Yargıtay'ca verilen bozma kararlarına yerel mahkemelerce ısrar hakkı ile ısrar kararları üzerine Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nca verilen kararlara uyma zorunluluğunu düzenlemektedir.

İtiraz yoluna başvuran mahkeme ise, sözü edilen 326. maddenin üçüncü fıkrasının, verdiği ısrar karar üzerine Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun verdiği bozma kararına uyulması zorunluluğunu kurala bağlayan son tümcesini uygulama durumundadır. Fıkranın baş tarafında yer alan ısrar karar verilmesini düzenleyen ilk tümcesi ile getirilen kuralın mahkemece uygulanması olanağı yoktur.

Bu nedenlerle itiraz yoluna başvuran mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı itiraz konusu kurala ilişkin esas incelemenin, Yasa'nın 326. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci tümcesini oluşturan "İsrar üzerine Yargıtay Ceza Genel Kurulunca verilen kararlara uymak mecburidir", kuralı ile sınırlı olarak yapılması gerekmektedir.

B. Anayasa'ya Uygunluk Denetimi:

Mahkemenin Anayasa'ya aykırılık gerekçesinde özetle, "TCK'nun 430. maddesinin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının, TCK'nun 432. maddesi ile birlikte uygulanması durumlarında, ortaya hakkaniyet ve nesafet kurallarına aykırı eşitsizliklerin çıktığı doğrudur. Ancak bunun, kanunu aynen uygulamakla görevli mahkemelerce değil, Yasakoyucu tarafından düzeltilmesi gerekir. Yoksa anılan durumda tamamen hâkimin takdirinde olan TCK'nun 59. maddesinin uygulanmasının zorunlu tutulması gibi bir Yargıtay uygulaması ve buna uymayı zorunlu tutan CMUK'nun 326/3. maddesi çare olmayıp, aksine Yasa'da değişiklik yapar nitelik taşıdığından Anayasa'nın suçta ve cezada yasallık ilkesini düzenleyen 38. maddesine aykırıdır, itiraz konusu kural, Anayasa'nın 138. maddesine de aykırıdır. Çünkü anılan hüküm karşısında artık hâkim için kendi vicdani kanaati değil, Yargıtay Ceza Genel Kurul kararı söz konusudur, başka seçenek kalmamıştır. Oysa Anayasa'nın 138. maddesi, Hâkimlerin bağımsız olduğunu, hiçbir organ, makam, merci veya kişinin yargı yetkisinin kullanılmasında, mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremeyeceğini yazmaktadır ve bunu yazarken Ceza Genel Kurulu için ayrıcalık getirmemiştir." denilmektedir.

a) İtiraza konu olan kural daha önce iki kez Anayasa Mahkemesi'nce esastan incelenmiş ve karara bağlanmıştır.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 429. maddesinin son fıkrasında yer alan "Heyeti umumiyeden sâdır olan karara ıttıba mecburidir." biçimindeki eş anlamlı kurala yönelik itiraz mahkememizin 13.2.1968 günlü, E: 1967/11, K: 1968/7 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

İnceleme konusu olan Ceza Yargılama Usulü Kanunu'nun 326. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "İsrar üzerine Temyiz Ceza Umumi Heyetinden verilen kararlara uymak mecburidir." kuralına yöneltile itiraz da Mahkememizin 20.10.1977 günlü, E: 1977/112, K: 1977/128 sayılı kararıyla reddedilmiştir. Bu karardaki gerekçeler bugün için de geçerlidir.

Anayasa'nın 138. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, hâkimlerin görevlerinde bağımsızlığını; Anayasa'ya, kanuna, hukuka ve vicdani kanaatlerine göre hüküm vermelerini ve herhangi bir organ, makam, merci veya kişinin yargı yetkisinin kullanılmasında hâkimlerin işlerine karışmamasını ve, onlar üzerinde herhangi bir biçimde etkili olmamasını öngörür.

Mahkeme, itiraz konusu hükmün, Anayasa'nın bu maddesindeki ilkelere aykırı olarak mahkemelerin bağımsızlığını zedelediğini ve hâkimi vicdani kanısına aykırı karar vermeğe zorladığını ileri sürmektedir. Bu görüşün yerinde olup olmadığını saptamak için Yargıtay'ın niteliği, görevi ve bundan başka Anayasa'nın 138. maddesinin sözü edilen hükümlerinin kanun yollarını yasaklayıp yasaklamadığı yönü üzerinde durulması gerekir.

Anayasa'nın 154. maddesinin birinci fıkrası hükmü şöyledir:

"Yargıtay, adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı mercine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir."

Hâkimler de her insan gibi yanılabilirler; kimi kararlar, usul ve kanuna aykırı düşebilir, karar taraflar için doyurucu olmayabilir. Bu durum, mahkeme kararlarına karşı mahkemenin kendisine veya başka bir mahkemeye başvurarak bu kararların yeniden incelenmesi, bunlardan yanlış olanların bozulması, doğru olanların da doğru olduklarının belirtilmesi ve bunun sonucu olarak doğru kararlar üzerindeki yanlışlık kuşkusunun ortadan kaldırılması zorunluluğunu doğurmaktadır. Yargıtay, her şeyden önce, bu zorunluluğu karşılamak ereği ile ve Özel kanunla kurulmuştur. Anayasa da bu niteliğini belirleyerek Yargıtay'ı Anayasa Kurumları arasına almıştır. Bundan başka Yargıtay, ülkede içtihat birliğini de gerçekleştirmektedir; hâkimlerin belli olaylarda uyguladıkları yasaları ve öbür hukuk kurallarını kendi kanılarına göre başka biçimde yorumlamaları mümkün olduğundan, mahkemelerden benzeri olaylarda verilecek kararlar arasında çelişkiler doğabilmekte ve bu çelişkiler Anayasa'nın 10. maddesi ile tanınan kanun önünde eşitlik ilkesini zedelemekte ve bundan ötürü içtihatlar arasında birlik sağlanması da zorunlu bulunmaktadır. Yargıtay'ın gerek alt mahkemelerin verdikleri kararları denetleme, gerek hukuk kurallarının yorumlanmasında birliği gerçekleştirme görevlerini yapabilmesi için verdiği kararların mahkemeleri bağlayıcı nitelikte olması gerekir. Gerçekten, Yargıtay kararlarına bağlayıcı nitelik tanınmayacak olursa, Yargıtay görüşünün benimsenmesi mahkemelerin iradesine bağlı kalacaktır ve Yargıtay'ın durumu danışma yoluyla karar veren bir yer olmaktan ileri gitmeyecektir. Oysa Anayasa'nın yukarıda sözü edilen 154. maddesinin birinci fıkrası uyarınca Yargıtay, adliye mahkemelerinden verilmiş kararların ve hükümlerin son inceleme yeridir. Başka deyimle, bu kararları ve hükümleri inceleyerek denetleyecek ve uygulamalarda görüş birliğini gerçekleştirecek bir yüksek mahkemedir; bir danışma yeri değildir.

Kaldı ki, Anayasası'nın 138. maddesi, kanun yollarına başvurmayı ve bir mahkeme kararının başka bir hâkim veya mahkemece incelenmesini engelleyici bir hüküm de koymuş değildir. Bu maddenin öngördüğü bağımsızlığın ereği, herhangi bir işi veya davayı tek bir hâkime veya tek bir mahkemeye gördürüp, yalnızca o hâkim veya o mahkemenin kanısına göre hükme bağlatmak olmayıp, yargı işlerinin dışarıdan gelecek etkilerden uzak ve yalnız hukuki ölçülere göre değerlendirilip hükme bağlanmasını sağlamaktır. Bu bakımdan, verilen kararların veya hükümlerin Anayasa'ya kanuna ve hukuka uygunluğunu güvenlik altına almak üzere bir işin veya davanın, başka bir hâkim veya mahkemeye incelenmesini ve o hâkimin veya mahkemenin kararının ilk hâkim veya mahkeme için bağlayıcı olmasını öngören bir kanun hükmü, Anayasa'nın sözü edilen maddesindeki bağımsızlık ilkesine aykırı sayılmaz; tersine bu madde hükmü, hâkimleri Anayasaca, kanuna ve hukuka uygun karar ve hüküm vermekle ödevli kılan kuralın gerçekten uygulanmasına yönelik bir tedbir niteliğini gösterir. Böyle bir kanun hükmü, ayrıca mahkemelerin kuruluş ve işleyişleriyle yargılama usullerinin kanunla belli edileceğini öngören Anayasa'nın 142. maddesine de uygundur.

Yukarıdaki açıklamalar, itiraz konusu hükmün, Anayasa'nın, Yargıtay'ın görevlerini belirten 154. maddesine, mahkemelerin bağımsızlığını belirten 138. maddesine aykırı bir yönü bulunmadığını yeterince göstermektedir.

Anayasa'nın 9. maddesinde "Yargı yetkisi Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır." denilmektedir. İtiraz konusu hüküm, direnme kararının bozulmasına ilişkin Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararına, mahkemenin uyma zorunluluğunu koymaktadır. Gerek bozma kararından önceki ve gerek sonraki evrede yargı yetkisini davaya bakan bağımsız mahkeme kullanacaktır. Bu nedenle ortada yargı yetkisinin Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılacağı belirtilen Anayasa'nın 9. maddesine aykırı bir yön de yoktur.

Anayasa'nın 36. maddesinin ikinci fıkrasında (Hiç bir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz.) kuralı yer almıştır. Bu kuralın ereği; mahkemelerin yetkileri içindeki davaları çözmekten kaçınamayacaklarını kurala bağlayarak hak arama özgürlüğünü güvence altına almaktır. Direnme üzerine Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nca verilen karara uyma zorunluluğu, bu güvencenin güçlenmesini sağlayan bir kuraldır. Bu duruma göre itiraz konusu hüküm, Anayasa'nın 36. maddesinin ikinci fıkrası kuralına da aykırı değildir.

b) Anayasa'nın 38. maddesi suç ve cezalarla ilgili olan evrensel ilkelerin Anayasa kuralı olarak benimsenip belirlenmesidir.

Üst mahkeme olarak Yargıtay'ın, yerel mahkeme kararlarını denetlemesi yargısal işlevinin doğal bir sonucudur. Bu nedenle itiraza konu olan kuralın Anayasa'nın 38. maddesi ile doğrudan bir ilişkisi bulunmamaktadır.

Yerinde görülmeyen itirazın reddi gerekir.

VI- SONUÇ:

4.4.1929 günlü, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 326. maddesinin üçüncü fıkrasında ikinci tümceyi oluşturan "Israr üzerine Yargıtay Ceza Genel Kurulunca verilen kararlara uymak mecburidir." kuralının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptaline yönelik itirazın REDDİNE,

24.12.1991 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Güven DİNÇER	Mustafa ŞAHİN
Üye	Üye	Üye
Oğuz AKDOĞANLI	İhsan PEKEL	Selçuk TÜZÜN
Üye	Üye	Üye
Ahmet N. SEZER	Erol CANSEL	Yavuz NAZAROĞLU
Üye		Üye
Haşim KILIÇ		Yalçın ACARGÜN